

השתא היא רק בגדר טומאת ספק, נמצא דגם בתליה בה מחדשים קלקול להחזיקה כודאי רואה ולפיכך אין תולין בה אע"ג דנוהגת בהנהגות של טמאה, ויעו"ע בחזו"א [סי' פ"ט סק"ו].

ויש לציין דלשיטת החו"ד [ביאורים כ"ט חידו' נ"ד] דבכדי לתלות בעינן מעיין פתוח דווקא מייושב שפיר אמאי אין תולין בבעלת הכתם, כיון דאין ידוע דמעיינה פתוח, ובטעם הדבר דס"ל דאין תולין כמו בב' קופות יעו"י בספר תהלה לדוד חיו"ד

סי' ס"ד דביאר דדווקא היכא דהספק מן הדין מותר אלא דכיון דנעשה בב' אנשים א"א לטהר שניהם דמחזי כחוכא אז תולין הקלקלה במקולקל, אבל היכא דהספק אסור ורק דבאנו להתיר מכח תולין במקולקל זה לא אמרינן ודומה לסברת הט"ז סקי"ז יעו"ש, מיהו האחרונים נקטו לדינא דלא כהחו"ד כמש"נ לעיל וכן האריך התהל"ד שם וכתב דמסתימת דברי הב"ח והש"ך נראה דעיקר טעמא דתולין כיון דלא מקלקל לה מידי ולא בעינן מעיין פתוח, ולפי"ז צריך ליישב כמש"נ.

נידונים וספיקות בגדרי תלייה במקולקל

יש לדון בכמה נידונים בגדרי תלייה במקולקל: א. מעשה שאירע במקוה נשים שמצאו על השטיח הסמוך לבור המקוה כתם דם והנידון היה אם לטמא את כל הנשים שטבלו באותו היום, ובדקו ומצאו שאשה אחת הייתה יושבת על דם טוהר וקי"ל בסעיף מ"ב דתולין בה גם בזה"ז ותלו בה הכתם וטיהרו שאר הנשים, [ויש לדון אם שטיח במקוה חשיב כחלוק הבדוק או כאינו בדוק].

והנה יושבת על דם טוהר היינו אשה שכבר נטהרה מטומאת לידתה וטבלה

ולאחמ"כ ראתה דם בימי טוהר ודבר זה כמעט אינו מצוי שתטבול ב' פעמים בתוך ימי טוהר.

אולם גם באשה שעדיין לא טבלה ללידתה מצינו בדברי הראשונים והפוסקים דנחלקו בזה, דיעו"י בסוגיא נדה ל"ה: בפלוגתא דב"ש וב"ה ביולדת בזוב שראתה דב"ה סברי דדמה טמא כיון דביזמי וטבילה תלה רחמנא וכיון דלא טבלה הוי דמה טמא אב הטומאה יעו"ש, וכתבו הראשונים דלאחר תקנת רב זירא דהרואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו ז' נקיים, כל נשים דידן

סי' קצ"ד שהביאו שיטות הראשונים הנ"ל בארוכה.

ובעיקר התליה ביושבת על דם טוהר היה מקום לדון לפי"ד המשל"מ דנקט דאין תולין במקולקל בזמן שמסולקת דמים כגון מניקת או מעוברת וזקנה, ואם הטובלת הייתה מינקת יל"ד דאין תולין בה, מיהו כבר הקשה החזו"א [סי' פ"ט סק"ו] דכל יושבת על דם טוהר בסתמא מינקת ותולין בה, ובהכרח צ"ל דיושבת על דם טוהר שאני כמו שמצינו בחי' הר"ן בסוגיא דדמיה מצויין, וכ"מ ברש"י בסו"פ כל היד יעו"ש, ובאופ"א י"ל דתולין בדם טוהר כל זמן שלא נסתם המעיין מלידתה, והרי כל אשה מעיינה פתוח כל ז' ימי נקיים, א"כ ביולדת בכדי שתהא מסולקת דמים צריך שתהא מינקת כמה ימים לאחר הז' נקיים, ובנידו"ד דהיושבת על דם טוהר באה לבית הטבילה נראה דודאי אינה בכלל מסולקת דמים, ושפיר יש לתלות בה גם לדברי המשל"מ דאין תולין במינקת, ובעיקר הנידון יעוי' עוד להלן בסוף הדברים.

ב. מעשה בב' נשים שהתנגבו במגבת אחת ונמצא בה כתם ואחת שאלה לרבה מובהק והורה דזה דם ודאי, וחברתה שאלה לרבה מובהק והורה דאי"ז דם האם הנוהגת כפסק הרב האוסר יכולה לתלות בחברתה, דדמי ליושבת על דם טוהר דתולין בה כיון שאינה מקלקלת אותה.

כילדות בזוב וצריכה ז"נ, והנה הנוב"י [יו"ד מהדו"ב סי' קי"ג] כתב לפי"ז באשה שילדה ועדיין לא טבלה ללידתה אין לה ימי טוהר כיון דקי"ל כב"ה דבימים וטבילה תלה רחמנא, וכל נשים דידן יולדות בזוב יעו"ש, מיהו מצינו בתשו' רעק"א [סוס"י נ"ט במוסגר] דהעיר ע"ד הנוב"י דהנידון בסוגיא היינו לענין דהדם טמא, אבל מ"מ האשה מותרת לבעלה ואינה סותרת ז"נ, וכ"כ הרמב"ם [הל' איסו"ב פ"ז ה"ח] וז"ל יולדת בזוב וכו' ספרה ז' ימי נקיים ולא טבלה ואח"כ ראת דם ה"ז טובלת ומותרת לבעלה מיד שכל ימי טוהר אינן ראויות לא לנדה ולא לזיבה, אבל עצמו של דם טמא ומטמא כדן דם הנדה עד שתטבול" יעו"ש, עכ"ד הגרעק"א.

מיהו יעוי' בהגהות מיימוני שם דהביא מהרי"ף בתשו' והרא"ם דפליגי על הרמב"ם וס"ל דסותרת מנינה, והביא שם דבתוך ז' ליכא מאן דפליג דאפי' דם טוהר סותר, ולפי"ז העיר בגליוני קדש [לבעל הפרד"ר על הל' נדה] דבעובדא דהנוב"י לא ספרה ז"נ ולכו"ע סותרת מנינה ואסורה לבעלה, ותמה על הגרעק"א דסתם להקל ולא חילק והו"ד בהגהות על הגרעק"א [הוצ' מכון המאור].

עכ"פ בנידו"ד דכל הנשים שבבית הטבילה כבר ספרו ז"נ נראה דתליא בפלוגתא דהרמב"ם והחולקים כנ"ל, ויעוי' בב"י והב"ח

ויש לדון דאינה יכולה לתלות בה מב' טעמים, חדא נראה דכיון דכלפי שמיא גליא או דיש כאן כתם ושתיהן מקולקלות או דאין כאן כתם ושתיהן טהורות לא שייך לתלות בחברתה כיון דתולה בה מאורע של קלקול ואמנם בהנהגה בפועל חברתה נוהגת טהרה אולם בהא דאין תולין בבעלת הכתם חזינן דלא סגי במה שאין לה הפסד בהנהגה דבלא"ה היא נוהגת כטמאה אלא א"א לתלות מעשה קלקול הגם שאין בו הפסד בפועל, וא"כ הכ"נ כיון דיש צד של מעשה קלקול אינה תולה בה, ועוד יל"ד דהתליה בחברתה שייך להנהגות האשה התולה ולא תליא בהנהגות האשה שתולין בה, והרי לפי הנהגות דידה היא תולה מעשה קלקול לחברתה, ואמנם אין לחברתה הפסד בדבר אולם סו"ס תולה בה מעשה ומאורע של קלקול כמש"נ.

ג. בדין תלייה ביושבת על דם טוהר בזה"ז נחלקו הרמב"ן והראב"ד דשיטת הרמב"ן דכיון דהחמירו ע"ע לישב על דם טוהר נמצא דמפסדת לחברתה ואמרין מאי חזית ואינה תולה בה, והראב"ד פליג וס"ל דלעצמן החמירו אבל לא לגבי חברתה והכי קי"ל לדנא.

ושמעתי לדון דיושבת על דם טוהר והיא גם בעלת הכתם, ונמצא כתם בחלוק שלה ושל חברתה, יכולה חברתה לתלות בה הכתם ממנ"פ דמצד קלקול הרי

אין כאן מעשה קלקול כיון דמעיקר הדין טהורה היא, אלא דיש כאן סברת מאי חזית דיש לה הפסד בפועל כשתולין בה הכתם, אולם הכא דבלא"ה יושבת לכתמה שפיר יש לתלות בה, ויל"ע בדבר דשמא גדר החומרא של יושבת על דם טוהר בזה"ז היינו דדנים הדבר כקלקול ולא רק הנהגת איסור בפועל, ויעוי' בהל' נדה להרמב"ן [פ"ז ה"כ] דכתב "לפיכך כל הרואה דם טפה כחרדל אפי' בתוך ימי טוהר תשב ז"נ כאי' ראתה קודם שתלד, והרי זה בכלל חומר שהחמירו בנות ישראל על עצמן", ומבואר להדיא דזהו בכלל דינא דר"ז, וא"כ נראה דחשיבא כמקולקלת.

ד. יש לדון באשה שבדקה עצמה ויש ספק במראה ונוהגת עפ"י חכם שהורה דיש כאן ודאי איסור, אולם לדעת מורים אחרים הדבר מסופק או מותר, ואח"כ נמצא כתם בינה ובין חברתה הנוהגת כרב המתיר המראה של בדיקת העד האם היא יכולה לתלות בה הכתם כיון דחברתה בלא"ה סופרת ז"נ ולפי הנהגות ודין שלה היא טמאה, או דילמא כיון דהתולה מחזיקה הדבר כהיתר אינה יכולה לתלות בה קלקול של כתם.

ה. יש לדון במקוה שנמצאת בו מגבת אחת שהיתה בחזקת נקיה עם דם ואין ידוע איזו אשה נתגבה במגבת זו האם מספק מטמאין את כל הנשים כדין ג' נשים שלבשו

חלוק ונמצא בו כתם, או דילמא מטהרין כל הנשים מספק.

והנה לשיטת הש"ך [סעיף כ"ה וסמ"ט] דס"ל דבבאו לישאל בזא"ז מטהרין כל הנשים שפיר יש להתיר בנידו"ד, ומקום הספק לפי מה דנקטו הסד"ט והחזו"א דאין מטהרין כיון דהו"ל כבאה לישאל עליה ועל חברתה ויש לדון דהני מילי כשלבשו כולם החלוק ויש כאן דין כתם לגבי כ"א וכל הנידון להתיר מדין תליה בחברתה, אולם בנידו"ד כל אשה בספק כתם דמי יימר דלבשה החלוק ויש לטהר מספק, דטומאת כתם היינו כשנמצא בבגדיה או בבשרה והכתם ודאי שייך לאשה רק יש צד דאתי מעלמא, אבל כשיש ספק בעיקר הכתם אם נמצא בבגדה או בבגד חברתה אמרינן דספק כתם להקל ואי"צ לדין תליה בחברתה בכדי לטהר, ולפיכך דנים דכל אחת באה לישאל בפנ"ע וטהורה, וכעין דמצינו דבספק עברה אין תולין לטהר ק"ו דבספק לבשה אין מטמאין מספק ומוקמינן לה בחזקת טהרה [כן שמעתי בשם הגאון רבי מנדל אטיק שליט"א].

ויש לדון ולהעיר דלפי"ז גם באשה שיש לה ב' חלוקין בדוקין ונמצא כתם באחד מהם ואינה יודעת אם לבשה חלוק זה או השני אבל אין לה במה לתלות האם נימא דהו"ל כספק כתם וטהורה, ונראה דודאי טמאה כיון דדם זה מהיכן בא ואמרינן

דמסתמא לבשה החלוק וממנה בא, ולפי"ז נמצא דבנידון הנ"ל כל הסיבה לטהר רק מפני שאפשר לתלות הכתם בחברתה וא"כ דמי לג' נשים דאין מטהרין כיון דכל אחת באה לישאל עליה ועל חברתה, ויש מקום לדחוק ולחלק דהסיבה לטהר כל אחת אינו בגדר תליה בחברתה אלא מפני שכל אחת בפנ"ע יש לה ספק לבישה וספק כתם כה"ג להקל.

אולם מצינו בשו"ת רב פעלים [ח"א סי' ל'] דכתב להדיא במעשה דב' נשים שלבשו חלוק באותו מראה וגוון ונמצא כתם באחד מהם ואין ידוע של מי הבגד דשתיהן טמאות אם אין אחת מהן מקולקלת דנוכל לתלות בה הקלקלה יעו"ש, וחזינן דגם באופן הנ"ל כולן טמאות מספק, מיהו יש מקום לדון ולחלק דהתם כיון שנתנו בגדיהן לכובסת ונמצא הכתם בין שתיהן דנים על שתיהן כאחת, משא"כ כשנמצא על בגד העומד בפנ"ע, ואמרתי הדברים קמיה הגר"נ קופשיץ שליט"א ואמר דהחילוק דחוק וצ"ע.

ונראה דבנידון הא' דלעיל בכתם הנמצא ע"ג השטיח המונח סמוך לבור המקוה, לא מצינו לדון ולטהר כ"א מדין ספק עברה, כיון דהכתם נמצא במקום הראוי לה, ושמעתי להוכיח כן מהגמ' ס': מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי וכו' ובא מעשה לפני חכמים וטמאום, וחזינן דאין

דנים על כל אחת ספק עברה במקום הדם, ויעוי' בתוס' רא"ש שם דכתב "במקום שהיו שתיהן ראויין לעבור", ומבואר דמקום כזה הוא נידון כודאי כתם ולא אזלינן לקולא, מיהו לא דמי לחלוק שיש ספק לבישה לגבי כל אחת וצ"ע.

[עוד שמעתי ממורי הוראה דמגבת שנמצא בה דם אין כאן ריעותא של דם נדה דשפיר יש להניח דבין כל הטובלות יש כאן דם מכה ולא מסתבר כלל לטמא את כולם].

והנה יש להוסיף ולציין דכל הנידונים הנ"ל בדיני תלייה היינו רק בטומאת

כתמים, אבל במקום דנתערבו עדי בדיקה של כמה נשים כולם אסורות אע"פ שאחת מהן מקולקלת, דלא הקלו לתלות במקולקלת אלא בטומאת כתמים דרבנן, ולא בספק בדיקה דטמאה מהתורה משום ספק הרגשה, וכמו שמצינו בחכמ"א [כלל קי"א ס"ג] ובבינ"א סק"ה דאם בדקה עצמה בעד והיה המראה מסופק ואבד העד הרי זו טמאה כיון דהוי ספק דאורייתא, ולא דמי לספק כתם דמקילין מטעם סד"ר לקולא כמש"כ החכמ"א [כלל קי"ג סכ"ט], ואע"פ שכתב בבינ"א סק"י דכל הז' נקיים לאחר ההפס"ט האשה עומדת בחזקת טהרה, מ"מ במקום דיש ריעותא וספק לפנינו ה"ז טמאה.

סעיף מ"ח

בענין כתמי לילה

כתב השו"ע "כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה אותה שכיסתה את ראשה טמאה וחברתה טהורה" והנה בפשטות השו"ע קאי באופן דנמצא לשתייהן מן החגור ולמעלה ולפיכך אין מטמאין אלא את זו שכיסתה, אולם בנמצא לשתייהן מן החגור ולמטה שתיהן טמאות וכן פי' התוה"ש והביא כן מדברי הרשב"א בתוה"ק, וכן מפורש בדברי השו"ע בסט"ו דדווקא בנמצא הכתם מהחגור ולמעלה השניה טהורה. **אולם** מצינו בלבוש דכתב דאותה שכיסתה טמאה אע"פ שהוא לשתייהן למטה

מן החגור תלינן יותר בראיית לילה מבראיית היום מפני שאם הייתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן באותה שכסיתה בו בלילה דאמרינן שהיא ראתה בשינה ולא הרגישה ע"כ, והקשה התוה"ש דבודאי אף בישנה כתמה רק מדרבנן ותולין להקל והטעם משום דאמרינן דישנה אגב צערא מיתערה כדאיתא בגמ' נדה ג'. להדיא.

ויעוי' בסד"ט [ס"ק ל"ו] דהביא כן מתשו' מהר"ם לובלין דכתב דכתם בלילה הו"ל ספק דאורייתא, ומה שהקשה התוה"ש מהגמ' תי' הסד"ט דהיינו דווקא לשמאי